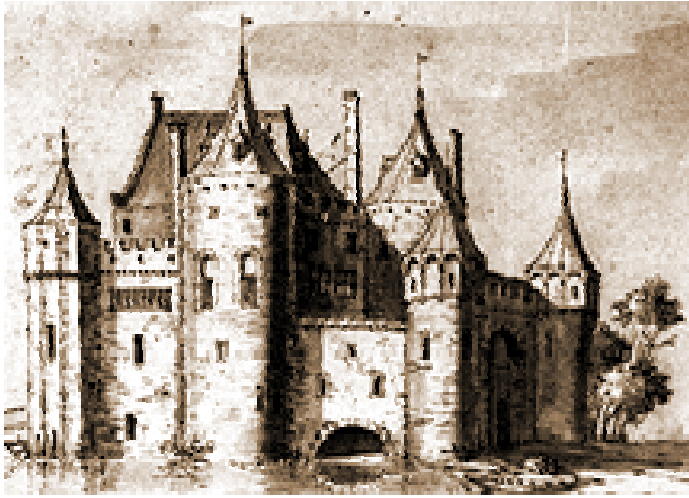

Het gebouw & de geschiedenis

Van stadspoort tot Waag

Het waaggebouw werd in 1488 gebouwd als stadspoort van Amsterdam, de Sint Anthonispoort. In het torentje aan de kant van de Zeedijk bevindt zich een steen met inscriptie die daaraan herinnert: 'MCCCCLXXXVIII (1488) de XXVII (27ste) dach in April wart d'eerste steen van dese poert gheleit.'

De Sint Anthonispoort was een van de drie hoofdpoorten van Amsterdam. De andere waren de Regulierspoort, waarvan het onderste deel van de Munttoren een restant is, en de oude Haarlemmerpoort, die niet meer bestaat.

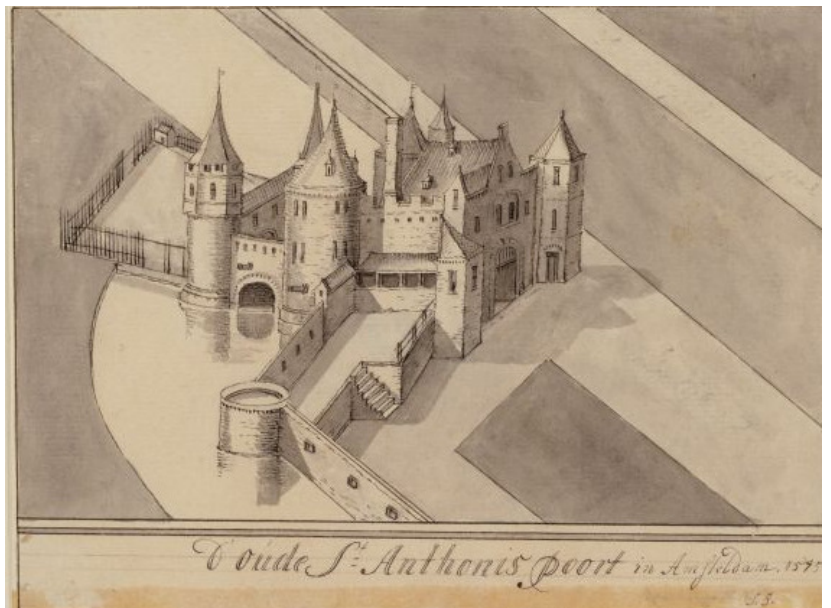
In 1601 werden de oude stadsmuren geslecht in verband met stadsuitbreidingen. De Sint Anthonispoort bleef daarbij gespaard, maar verloor uiteraard zijn functie. Aan weerszijden werd een deel van de grachten gedempt zodat er een plein ontstond: de Sint Anthonismarkt - de huidige Nieuwmarkt. In 1617 kreeg de voormalige stadspoort de bestemming van waaggebouw. Enkele van de schietgaten werden vergroot tot ramen, waardoor het gebouw een meer open karakter kreeg.

De Amsterdamse kooplieden waren verheugd over het nieuwe waaggebouw, omdat de oude Waag op de Dam door de explosieve groei van de handel overbelast was geraakt.

Gilden

Ook de bovenverdieping van de voormalige stadspoort kreeg een nieuwe bestemming. De grootste ruimte werd wachtlokaal voor een van de vendels van de schutterij. De overige vertrekken werden toegewezen aan diverse gilden.

Elk gilde kreeg een eigen opgang. Allerlei details aan de buitenzijde herinneren nog aan die tijd. Zo bevindt zich boven de toegangsdeur tot het Sint Lucasgilde - het gilde van de schilders - een reliëf met de evangelist Lucas, herkenbaar aan de os aan zijn zijde. Boven de deur van het Sint Eloygilde zit het wapenschild van het smedersgilde met daarop onder andere een gekroonde hamer. En boven de deur die naar de vertrekken van het chirurgijngilde leidde, is nog altijd het opschrift theatrum anatomicum te lezen.

Verfraaiingen

Het metselaars- en het chirurgijns-gilde hebben de meeste invloed gehad op het uiterlijk van het gebouw. Zo waren de metselaars verantwoordelijk voor tal van verfraaiingen aan binnen- en buitenzijde, waaronder het trappenhuis, de haardsteden, de raamkozijnen en de decoraties aan de torens. De chirurgijns op hun beurt lieten centraal in het gebouw een achthoekig, houten koepelgewelf bouwen, dat beschilderd werd met de wapenschilden van de heelmeeesters. In deze ruimte richtten zij een amfitheater in om anatomische lessen te geven. In het midden stond een ontleedtafel waarop het lijk van een veroordeelde werd ontleed. Dergelijke lessen, die openbaar toegankelijk waren, waren immens populair bij de Amsterdamse bevolking. Speciaal voor deze zaal schilderde Rembrandt in 1632 zijn beroemde Anatomische les van dr. Nicolaes Tulp, dat tegenwoordig in het Mauritshuis in Den Haag hangt.

Negentiende & Twintigste eeuw

Toen de gilden aan het begin van de negentiende eeuw werden afgeschaft, verloor het voormalige waaggebouw (als laatste van alle waaggebouwen) zijn functie. Lange tijd heeft het op de nominatie gestaan om gesloopt te worden. Gelukkig is het daar nooit van gekomen, mede doordat er geen geschikte behuizing voorhanden was voor het onderbrengen van de medische collectie en voor het geven van anatomisch onderwijs.

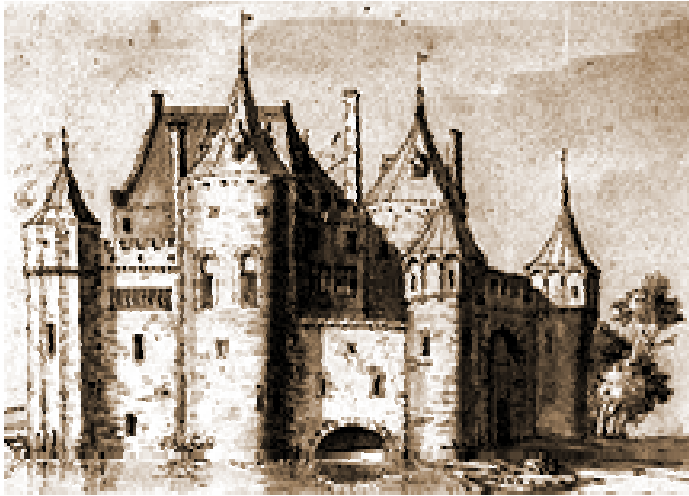
De Waag heeft de meest uiteenlopende huurders zien komen en gaan. Zo deed het gebouw in de negentiende eeuw achtereenvolgens dienst als stadsschermsaal, meubelmakerij, werkplaats voor stadsolieverlichting, brandweerkazerne en gemeentearchief. Gedurende een groot deel van de twintigste eeuw heeft de Waag een museale functie gehad: van 1926 tot 1932 was het Amsterdams Historisch Museum er gehuisvest en daarna, tot 1987, het Joods Historisch Museum. Sinds 1996 huisvest de Waag een tweetal organisaties. De Waag Society is een stichting voor oude en nieuwe media en is gevestigd in de bovenste verdiepingen van het gebouw. Op de benedenverdieping van het gebouw bevindt zich Restaurant-Café In de Waag. Beide organisaties geven uiting aan de publieke functie die het monumentale pand heeft.

The building & the history

From city gate to weigh house

The weigh house was originally built in 1488 as one of Amsterdam's city gates, St Anthony's Gate. A stone incorporated in the tower facing Zeedijk recalls the date in an inscription: In MCCCCLXXXVIII [1488] on the XXVII [27th] day of April the first stone of this gate was laid.

St Anthony's Gate was one of Amsterdam's three main gates. The others were Reguliers Gate, the bottom of which forms the base of Munt Tower, and the old Haarlemmer Gate, which no longer exists.

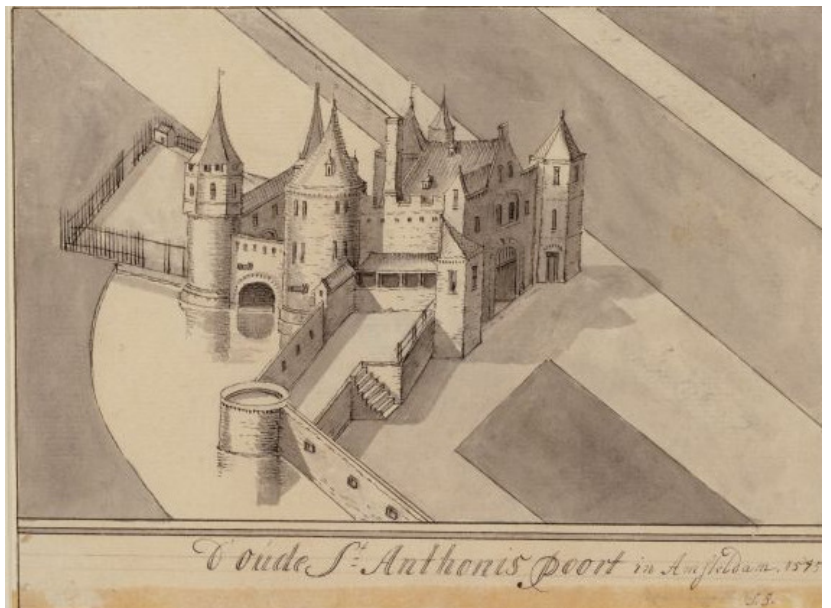
In 1601 the city's walls were torn down to allow Amsterdam to expand further. St Anthony's Gate remained standing, although it was now redundant. On either side, part of the canals were filled in to create a square: St Anthony's Market - since renamed Nieuwmarkt. In 1617 the former city gate was provided with a new function: that of weigh house. Some of the archers holes were widened to form windows, giving the building a more open character.

Amsterdam's merchants were pleased with the new weigh house, since the old building on Dam Square had been unable to handle the explosive growth of trade.

Guilds

A new function was also found for the upper floors of the former city gate. The largest room became the guardroom of one of the city's militia companies. The other rooms were assigned to various guilds.

Each guild was given its own entrance. All kinds of details on the outside walls recall this period. For example, above the door to the St Luke's guild - the artists' guild - is a relief of St Luke, identifiable by the ox at his side. Above the St Eligius' guild door is the heraldic shield of the smiths' guild with its crowned hammer. And still legible above the door leading to the surgeons' guild is the inscription: theatrum anatomicum.

Decorations

The masons' and surgeons' guilds made the greatest changes to the building's appearance. The masons were responsible for numerous decorations inside and to the exterior, including a new staircase, fireplaces, window frames and the tower decorations.

The surgeons in turn commissioned an octagonal wooden ceiling for the centre of the building which was ornamented with the heraldic arms of its doctors. In the same room they built an amphitheatre for anatomical lectures. In the centre stood a dissection table on which the corpse of a recently executed criminal could be cut up. These demonstrations were open to the public and proved immensely popular in Amsterdam. It was especially for the theatre that Rembrandt painted his famous Anatomical Lesson of Dr Nicolaes Tulp in 1632, currently at the Mauritshuis in The Hague.

Nineteenth & twentieth centuries

When the guilds were disbanded in the early nineteenth century the former weigh house, by now the last of Holland's weigh houses, was once again redundant. For years it was earmarked for demolition. Fortunately, that never happened, partly because no suitable home could be found for the medical collection and for the anatomical lectures.

So the weigh house became home to a remarkably varied succession of tenants. In the nineteenth century, for example, it served first as a municipal fencing hall, a furniture factory, municipal oil lighting workplace, a fire brigade station and then municipal archive. For much of the twentieth century the weigh house was a museum: from 1926 to 1932 it housed the Amsterdam Historical Museum, and until 1987, the Jewish Historical Museum.

After many years of disuse and then restoration, Restaurant-Café In de Waag eventually opened its doors here in 1996.

